

DI CHÚC CỦA CHỦ TỊCH HỒ CHÍ MINH Ý NGHĨA LỊCH SỬ VÀ GIÁ TRỊ THỰC TIỄN

ĐỖ HOÀNG LINH

Phó Giám đốc Khu Di tích Chủ tịch Hồ Chí Minh tại Phủ Chủ tịch

Tóm tắt: *Di chúc* của Chủ tịch Hồ Chí Minh thể hiện lòng yêu nước, thương dân vô bờ bến, một trí tuệ mẫn tiệp, nghị lực kiên cường, tinh thần lạc quan cách mạng và lòng tin tuyệt đối vào Đảng, vào sức mạnh của toàn dân tộc. Thực hiện ước nguyện thiêng liêng, cao cả của Người, toàn Đảng, toàn dân, toàn quân ta đã đoàn kết một lòng, tiến hành thành công sự nghiệp đấu tranh thống nhất đất nước, thực hiện công cuộc đổi mới giành nhiều thành tựu quan trọng đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập quốc tế.

Từ khóa: Chủ tịch Hồ Chí Minh; Di chúc; ý nghĩa lịch sử; giá trị thực tiễn

Bản *Di chúc* của Chủ tịch Hồ Chí Minh để lại cho đồng bào, đồng chí cả nước được viết trong không gian và thời gian hết sức đặc biệt, đó là vào dịp sinh nhật hằng năm, từ năm 1965 đến năm 1969. Sau khi Chủ tịch Hồ Chí Minh qua đời, Bộ Chính trị, Ban Chấp hành Trung ương Đảng họp bàn việc tổ chức Quốc tang và công bố bản *Di chúc* của Người, bản viết lần đầu năm 1965, có chữ ký của Người và chữ ký chứng kiến của đồng chí Lê Duẩn, Bí thư thứ nhất Ban Chấp hành Trung ương Đảng.

Ngày 19-8-1989, Bộ Chính trị ra Thông báo số 151/TB-TW về một số vấn đề liên quan đến *Di chúc* và ngày qua đời của Chủ tịch Hồ Chí Minh, mà do hoàn cảnh lịch sử năm 1969 chưa công bố. Từ đó, các bản gốc *Di chúc* có bút tích của Chủ tịch Hồ Chí Minh được Nhà xuất bản Sự thật in màu, phát hành rộng rãi. Cũng trong dịp này, cuốn hồi ký *Bác Hồ viết Di chúc* của đồng chí Vũ Kỳ, thư ký của Chủ tịch Hồ Chí Minh, cũng được Nhà xuất bản Sự thật ấn hành.

Di chúc của Chủ tịch Hồ Chí Minh là một kiệt tác chứa đựng tinh thần cao cả, sâu sắc nhưng cũng rất gần gũi, vừa mang tính triết lý sâu sắc vừa chứa đựng cảm xúc của một vĩ nhân và là sự đúc kết các quy luật của tự nhiên, xã hội, con người hết sức cô đọng, triết luận.

Phong cách diễn đạt của Chủ tịch Hồ Chí Minh trong *Di chúc* rất độc đáo, đó là sự kết hợp hài hòa giữa dân gian và bác học, cổ điển và hiện đại, văn phong dung dị, đời thường, chứa đựng tình cảm thương yêu của một trái tim nhân hậu. Những ý nguyện của Người được diễn tả chân thực, ngắn gọn, dễ hiểu bởi mọi tâm ý đều đã được khái quát, chất lọc tối giản, nhân văn và thiết thực, có tầm nhìn thời đại.

Bản *Di chúc* là kết tinh tư tưởng đạo đức và tâm hồn cao đẹp của một anh hùng giải phóng dân tộc, nhà văn hóa kiệt xuất, một chiến sĩ đấu tranh không mệt mỏi cho sự nghiệp hòa bình, tiến bộ, phát triển trên toàn thế giới. Hồ Chí Minh đã cống hiến tuổi trẻ và cả cuộc đời của mình vào hành trình tìm đường

cứu nước, giải phóng dân tộc, đến với chủ nghĩa Mác-Lênin và đi theo con đường cách mạng vô sản và từ đó sáng lập, lãnh đạo, rèn luyện Đảng Cộng sản Việt Nam, xây dựng khối đại đoàn kết dân tộc, lập nên nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa.

Bản *Di chúc* toát lên trí tuệ uyên bác của Chủ tịch Hồ Chí Minh có nhiều công lao đối với nền hòa bình, hữu nghị, hợp tác cùng phát triển giữa các dân tộc trên toàn thế giới. Từ những cống hiến lớn lao và kinh nghiệm phong phú trong sự nghiệp cách mạng của mình, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã dặn dò tất cả những điều cần thiết, quan trọng, chính yếu trong *Di chúc* cho tương lai của dân tộc.

Di chúc của Chủ tịch Hồ Chí Minh nhấn mạnh vai trò và tính tiên phong của Đảng cầm quyền, một chính Đảng cần phải lấy đạo đức cách mạng làm nền tảng, có nhiệm vụ làm cho dân giàu, nước mạnh và người đảng viên luôn xác định phải trung thành, tận tụy phục vụ đất nước, phục vụ Đảng, phục vụ nhân dân. Sinh thời Chủ tịch Hồ Chí Minh từng khẳng định: cách mạng muốn thành công trước hết phải có “đảng cách mệnh”, tuy nhiên “Đảng không phải là một tổ chức để làm quan phát tài. Nó phải làm tròn nhiệm vụ giải phóng dân tộc, làm cho Tổ quốc giàu mạnh, đồng bào sung sướng”¹. Muốn gánh vác được trách nhiệm nặng nề đó, đảng viên cần có đạo đức cách mạng, đó là: “Đặt lợi ích của Đảng và của nhân dân lao động lên trên, lên trước lợi ích riêng của cá nhân mình. Hết lòng hết sức phục vụ nhân dân. Vì Đảng, vì dân mà đấu tranh quên mình”². Chủ tịch Hồ Chí Minh thường xuyên nhắc nhở: “Để làm cho tất cả cán bộ, đảng viên xứng đáng là những chiến sĩ cách mạng, Đảng ta phải ra sức tăng cường giáo dục toàn Đảng về lý tưởng cộng sản chủ nghĩa, về đường lối, chính sách của Đảng, về nhiệm vụ và đạo đức của người đảng viên”³. Đặc biệt, trong *Di chúc*, Người cũng vẫn nhấn mạnh những vấn đề cơ bản, quyết định đến sự tồn vong của Đảng cầm quyền, đó là: đoàn kết, tự

phê bình và phê bình, đạo đức cần kiệm liêm chính, chí công vô tư.

Bản *Di chúc* thể hiện sâu sắc tinh thần yêu nước, thương dân, suốt đời chăm lo cho hạnh phúc nhân dân của một vị lãnh tụ vĩ đại. Trong suốt cuộc đời cống hiến cho Tổ quốc, cho nhân dân của mình, Chủ tịch Hồ Chí Minh chỉ có một mục tiêu duy nhất để hướng tới, đó là giải phóng dân tộc, giải phóng giai cấp, giải phóng con người, để nhân dân có quyền làm chủ đất nước. Vì thế, Người luôn tâm niệm rằng: “Việc gì lợi cho dân, ta phải hết sức làm. Việc gì hại đến dân, ta phải hết sức tránh”⁴. Nhà nước là nhà nước của dân, do dân, vì dân và Đảng vừa là người lãnh đạo, vừa là dây tợ của nhân dân nên bất luận trong hoàn cảnh nào: “Nếu dân đói, Đảng và Chính phủ có lỗi; nếu dân rét là Đảng và Chính phủ có lỗi; nếu dân dốt là Đảng và Chính phủ có lỗi; nếu dân ốm là Đảng và Chính phủ có lỗi. Vì vậy cán bộ Đảng và chính quyền từ trên xuống dưới đều *phải hết sức quan tâm đến đời sống của nhân dân*”⁵.

Trong những lời cuối của *Di chúc*, Chủ tịch Hồ Chí Minh quan tâm tới mọi tầng lớp nhân dân, dặn dò những công việc cụ thể đối với người có công trong sự nghiệp giải phóng dân tộc, những nạn nhân của xã hội cũ, đó là tấm lòng đón hậu, bao dung, tình thương yêu con người vô bờ bến. Chủ tịch Hồ Chí Minh thể hiện tầm nhìn xa, sự quan tâm sâu sắc, chăm lo, bồi dưỡng các thế hệ cách mạng đời sau. Người rất coi trọng vấn đề đào tạo, giáo dục các thế hệ cách mạng kế cận, đặc biệt là lứa tuổi đoàn viên, thanh niên bởi: “Thanh niên là người chủ tương lai của nước nhà. Thật vậy nước nhà thịnh hay suy, yếu hay mạnh một phần lớn là do các thanh niên”⁶. Hơn thế nữa, đội quân chủ lực, nguồn sức mạnh tiên phong trong công cuộc xây dựng và bảo vệ Tổ quốc cũng chính là nhờ các thế hệ thanh niên. Nếu lực lượng thanh niên được giáo dục, rèn luyện thử thách trong thực tiễn cách mạng thì chắc chắn sẽ trở thành lực lượng hậu bị vững chắc của Đảng và

của dân tộc. Chiến lược đối với thế hệ trẻ của Chủ tịch Hồ Chí Minh không chỉ là cầm nang cần thiết cho một giai đoạn cách mạng cụ thể, mà đó còn là yêu cầu quan trọng phục vụ sự nghiệp cách mạng lâu dài. Thế hệ trẻ Việt Nam cần phải rèn luyện những tố chất trung thành, nhiệt tình, hăng hái, tinh thông nghiệp vụ, quan hệ mật thiết với nhân dân và quyết tâm cao, dám làm, dám chịu trách nhiệm vì sự nghiệp đổi mới của Đảng, của dân tộc, đó chính là “những người thừa kế xây dựng chủ nghĩa xã hội vừa “hồng” vừa “chuyên”⁷.

Sinh thời, Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn xác định vị trí, vai trò, ý nghĩa to lớn của đạo đức cách mạng đối với xã hội nói chung và đặc biệt quan trọng đối với tư cách của người đảng viên. “Người cách mạng phải có đạo đức, không có đạo đức thì dù tài giỏi mấy cũng không lãnh đạo được nhân dân”⁸. Cả cuộc đời Người là tấm gương sáng ngời về đạo đức cách mạng, đạo đức cộng sản. “Người luôn luôn quan tâm tới lợi ích của nhân dân, nghĩ những điều dân nghĩ, lo những điều dân lo, hiến dâng cả đời mình cho nhân dân, không quan tâm đến lợi ích bản thân... Suốt đời, Người luôn luôn gìn giữ đạo đức cao đẹp, cần kiệm liêm chính, chí công vô tư và dùng tám chữ đó để giáo dục cán bộ và nhân dân”⁹. Trong *Di chúc*, Chủ tịch Hồ Chí Minh nhấn mạnh: “Đảng ta là một Đảng cầm quyền. Mỗi đảng viên và cán bộ phải thật sự thấm nhuần *đạo đức cách mạng*, thật sự cần kiệm liêm chính, chí công vô tư. Phải giữ gìn Đảng ta thật trong sạch, phải xứng đáng là người lãnh đạo, là người đầy tớ thật trung thành của nhân dân”¹⁰.

Trải qua nửa thế kỷ quyết tâm thực hiện *Di chúc* của Chủ tịch Hồ Chí Minh, Đảng Cộng sản Việt Nam đã vững vàng lãnh đạo đất nước thành công về mọi mặt: chính trị, kinh tế-xã hội, quốc phòng-an ninh, ngoại giao... Trong giai đoạn hiện nay, Đảng đã đề ra nhiều giải pháp để giữ vững vai trò tiên phong lãnh đạo, đó là: xác định nền tảng tư tưởng là

chủ nghĩa Mác-Lênin và tư tưởng Hồ Chí Minh; lấy xây dựng và chinh đốn Đảng là nhiệm vụ then chốt, hàng đầu lâu dài; dựa vào dân để xây dựng Đảng;... Bộ Chính trị ban hành Chỉ thị số 05-CT/TW (15-5-2016) “Về đẩy mạnh học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh”. HNTU 4 khóa XII ra Nghị quyết số 04-NQ/TW (30-10-2016) “Về tăng cường xây dựng, chinh đốn Đảng; ngăn chặn, đẩy lùi sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, những biểu hiện “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa” trong nội bộ” và từ đó đến nay cuộc chiến đấu chống tiêu cực, tham ô, tham nhũng, lãng phí, quan liêu diễn ra quyết liệt, nóng hổi, đạt được một số kết quả đáng ghi nhận làm cho quần chúng nhân dân phấn khởi, ủng hộ, qua đó củng cố lòng tin của nhân dân vào Đảng.

Đã tròn 50 năm Chủ tịch Hồ Chí Minh đi xa, *Di chúc* của Người vẫn còn nguyên giá trị, đó là một áng văn tuyệt bút minh chứng cho lòng yêu nước, thương dân thiết tha, vô bờ bến, một trí tuệ mẫn tiệp, nghị lực kiên cường, tinh thần lạc quan và lòng tin tưởng tuyệt đối vào Đảng, vào sức mạnh đoàn kết của toàn dân tộc, một tấm gương đạo đức ngời sáng và tinh đoàn kết quốc tế nồng nhiệt, chân thành. *Di chúc* của Chủ tịch Hồ Chí Minh vẫn mãi mãi soi rọi con đường chân lý chẳng những cho nhân dân ta mà còn cho tất cả những dân tộc trên thế giới đang đấu tranh cho tự do, độc lập, hòa bình, công lý và hạnh phúc của loài người.

1. 6. 8. *Hồ Chí Minh Toàn tập*, Nxb CTQG, H, 2011, T. 5, tr. 289, 216, 292

2. *Sđđ*, T. 11, tr. 603

3. 7. 10. *Sđđ*, T. 15, tr. 547, 622, 622

4. *Sđđ*, T. 4, tr. 65

5. *Sđđ*, T. 9, tr. 518

9. *Kỷ yếu Hội thảo quốc tế về Chủ tịch Hồ Chí Minh*, Nxb KHXH, H, 1990, tr. 175.